

Х.В. Сінельнікова, студ., III курс, гр. ОА-72, ФОФ
Науковий керівник – к.е.н., доц. В.О. Іваненко
Житомирський державний технологічний університет

АНАЛІЗ ВИТРАТ ЗА ЕЛЕМЕНТАМИ ТА СТАТТЯМИ КАЛЬКУЛЯЦІЇ ПРОМИСЛОВОГО ПІДПРИЄМСТВА

Однією з найважливіших передумов формування ефективно функціонуючих промислових підприємств є досконале управління витратами. Найбільш корисним для вивчення змін у структурі витрат на виробництво є аналіз собівартості за елементами витрат та статтями калькуляції.

Класифікація витрат за елементами широко застосовується підприємствами для задоволення інформаційних потреб різних користувачів. Вона також є важливою для калькулювання собівартості окремих видів готової продукції, здійснення контролю за дотриманням встановлених норм витрат, аналізу структури витрат, визначення впливу факторів на їх зміну, прийняття різноманітних управлінських рішень щодо скорочення витрат, зміни асортименту та обсягів виробництва окремих видів продукції.

В умовах ефективного використання ресурсів можливим є прискорення розвитку підприємств, досягнення високих результатів діяльності. Проте проблема аналізу витрат за елементами та статтями калькуляції потребує додаткових досліджень у сфері уточнення підходів до класифікації витрат, особливо за статтями калькуляції, адже перелік та склад цих статей встановлюються підприємством самостійно та мають бути регламентовані його обліковою політикою.

Методичні рекомендації з формування собівартості продукції промислового підприємства містять перелік можливих складових витрат у розрізі статей калькуляції. Основними критеріями вибору статей витрат вважаються: корисність та необхідність інформації, зручність практичного застосування, галузеві особливості виробничого процесу, оптимальне співвідношення кількості статей, питома вага статті у загальній сумі витрат, ступінь повторюваності витрат, економічна доцільність виокремлення, лаконічність назви.

Проблеми сутності та змісту аналізу витрат за елементами та статтями калькуляції розглянуті в працях багатьох науковців, таких як Ф.Ф. Бутинець, Б.Є. Грабовецький, В.М. Івахненко, І.Ф. Прокопенко, В.І. Ганін, Б.М. Литвин, С.З. Мошенський, О.В. Олійник, Є.В. Мних, Г.В. Савицька, Л.О. Бойко, Р.М. Волчек, Н.А. Волкова, О.С. Воронко, Н.П. Штепа.

Здійснивши аналіз економічної літератури, було з'ясовано, що аналітики не виділяють суттєвих відмінностей в підході до виділення основних етапів, завдань, методики та джерел інформації аналізу витрат за елементами та статтями калькуляції.

Г.І. Кіндрацька, М.С. Білик, А.Г. Загородній виділяють такі завдання аналізу витрат за елементами та статтями калькуляції: визначення загальної вартості використаних матеріальних, трудових та інших виробничих ресурсів, організація контролю за рівнем цих витрат; аналіз виробничої собівартості одиниці продукції, виявлення резервів зменшення собівартості продукції [3].

Г.В. Савицька акцентує увагу на таких завданнях, як вивчення матеріало-, трудо-, енерго-, фондомісткості виробництва, визначення впливу технічного прогресу на структуру витрат [4].

Н.В. Тарасенко до завдань аналізу витрат за елементами та статтями калькуляції відносить також визначення величини економії (перевитрат) за кожною статтею [5].

Систематизувавши дані дослідженої літератури, можна виділити такі завдання аналізу витрат за елементами та статтями калькуляції:

- віднесення підприємства до складу матеріало-, фондо-, енерго- або трудомістких;
- загальна оцінка виконання кошторису витрат в розрізі економічних елементів та статей витрат;
- дослідження причин зміни питомої ваги елементів та статей витрат у загальній їх сумі;
- визначення величини економії (перевитрат) за кожною статтею;
- визначення частки впливу кожної статті у загальному зниженні собівартості продукції;
- виявлення впливу різних факторів на величину витрат за окремими статтями.

Щодо порядку здійснення аналізу витрат за елементами та статтями калькуляції промислового підприємства, то і в цьому випадку підходи авторів суттєво не відрізняються, наводяться схожі за структурою аналітичні таблиці для зручності проведення даного аналізу. Відрізняється лише ступінь деталізації проведення аналізу. Наприклад, О.С. Воронко, Н.П. Штепа виділяють три основні етапи аналізу: загальна оцінка обсягу затрат, визначення динаміки затрат, аналіз структури затрат (за елементами та статтями) [2]. Л.О. Бойко, Р.М. Волчек, окрім зазначених етапів, виділяють такі: факторний аналіз впливу елементів на зміну обсягу витрат, оцінка структурних зрушень [1]. Також зазначені автори вказують на особливість аналізу витрат за елементами, яка полягає в тому, що зіставляти абсолютні величини витрат за елементами з плановими не можна. Ці величини не є

порівнюваними, оскільки в плані (кошторисі) надаються всі витрати на запланований обсяг продукції, а перерахунок фактичного обсягу виробництва продукції на планові норми та ціни не здійснюється тому, що не вся продукція має товарний вигляд (на підприємстві є залишки незавершеного виробництва) [1].

Вважаємо, що кожне підприємство повинно розробляти на основі існуючих підходів власну методику аналізу, яка буде відповідати особливостям діяльності підприємства, специфіці виробничого процесу та поставленим завданням аналізу в кожному конкретному випадку. Для промислового підприємства доцільним є проведення аналізу витрат за елементами та статтями калькуляції за такими етапами:

- 1) оцінка загального обсягу витрат;
- 2) аналіз структури витрат (окремо за елементами та статтями калькуляції);
- 3) аналіз динаміки витрат за елементами;
- 4) факторний аналіз впливу елементів витрат на загальну суму витрат виробництва;
- 5) ретельний аналіз кожної статті витрат, виявлення причин економії (перевитрат) окремих затрат, пошук резервів зменшення собівартості продукції.

Для проведення ефективного аналізу витрат промислового підприємства необхідно є розробка досконалішої класифікації витрат, особливо за статтями калькуляції. За елементами витрат, аналіз є типовим для підприємств усіх галузей. На основі розробленої класифікації витрат кожне підприємство повинно передбачити обліковою політикою ту методику обліку витрат, яка б найбільш повно формувала інформаційні масиви для аналітичного забезпечення процесу управління витратами підприємства.

Список використаної літератури:

1. Організація та методика економічного аналізу : навч. посібник для бакалаврів всіх напрямків підготовки / *Л.О. Бойко, Р.М. Волчек, Н.А. Волкова* та ін. – Одеса : ОДЕУ, 2010. – 351 с.
2. *Воронко О.С.* Економічний аналіз : навч. посібник / *О.С. Воронко, Н.П. Штепа*. – Львів : «Новий Світ – 2000», 2012. – 278 с.
3. *Кіндрацька Г.І.* Економічний аналіз: теорія і практика : підручник / *Г.І. Кіндрацька, М.С. Білик, А.Г. Загородній* ; за ред. проф. *А.Г. Загороднього*. – Львів : «Магнолія Плюс», 2006. – 428 с.
4. *Савицька Г.В.* Економічний аналіз діяльності підприємства : навч. посібник / *Г.В. Савицька*. – К. : Знання, 2004. – 654 с.
5. *Тарасенко Н.В.* Економічний аналіз діяльності промислового підприємства : навч. посібник для студ. екон. спец. вищих навч. закладів / *Н.В. Тарасенко*. – 2-ге вид., стер. – К. : Алерта, 2003. – 487 с.